

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Ніколаєва М.І.
«   » 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Захід-Схід: особливості політичних культур.

Рівень вищої освіти: *Другий (магістерський)*

Галузь знань: 05 **Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: 052 – *Політологія*

Спеціалізація:

Освітньо-професійна програма: Політологія

ОНУ
2022-2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Захід-Схід: особливості політичних культур». – Одеса: ОНУ, 2022. – 23 с.

Розробники:

Попков В.В., професор кафедри політології ОНУ імені І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “29” 08 2022 р.

Завідувач кафедри

(Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП

(Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від. “30” 08 2022 р.

Голова НМК

(Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “28” серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

(В. Попков)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол №   від. “   ”   20   р.

Завідувач кафедри

(   )

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 5 годин –150 залікових модулів –2 змістових модулів –2 ІНДЗ* – _____ (вид завдання)	Галузь знань _05 Соціальні та поведінкові науки _____ (шифр і назва) Спеціальність Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i> _____	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	1-й
		<i>Лекції</i>	
		30 год.	14 год.
		<i>Практичні</i>	
		20 год.	0 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		100 год.	136 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - _____ год.	
Форма підсумкового контролю: іспит			

* – за наявності

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - ознайомити студентів з особливостями, характерними рисами політичних культур країн Заходу і Сходу, а також розкрити характер і нюанси їх впливу на глобальний політичний процес.

Завдання виховати у студентів здібності компетентно орієнтуватись у складних соціокультурних реаліях ХХІ століття, бачити перспективні та проблемні сторони різноманітних політичних культур, загальне та особливе в політичних культурах світу, формувати конклюдентне ставлення до проблеми культурних протиріч сучасності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати: загальне та особливе в політичних культурах світу, специфіку впливу західних та східних політичних культур на глобальний політичний процес.

Вміти: застосовувати уявлення про специфіку політичних культур країн Заходу та Сходу до аналізу складних процесів сучасної світової політики.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН 02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

ПРН 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціокультурні основи функціонування політичних систем Заходу та Сходу.

Тема 1. Основні методологічні підходи до вивчення політичної культури глобальної спільноти у XXI столітті.

Інклюзивістський підхід у західному світогляді та ментальність Сходу. Ексклюзивістський підхід у сучасній політичній філософії Заходу та Сходу. Методологія конклюдивізму в умовах глобальних потрясінь XXI століття.

Тема 2 Принцип технологічного ставлення до світу у системі західних політичних цінностей. Починаючи з епохи Відродження, Захід все більшою мірою стає техніцистським суспільством. Формуються базові принципи західного модерну: політоцентризм, механіцизм, конгломеративність, науковий інструменталізм, відокремлення креативізму від моралі, захоплення світом явищ за рахунок світу сутностей. Саме набір цих принципів забезпечив Заходу протягом кількох століть динамічний розвиток, територіальну експансію. Кінець XX початок XXI ст. - виникнення серйозних екологічних, соціальних та моральних викликів. Екологістична філософія та натуроцентричні практики Сходу.

Тема 3 Принцип невизначеності як особливість політичного процесу у країнах Заходу. Соціокультурні засади східного політичного порядку.

Політичне життя Заходу спирається на два базові положення: рівність шансів та невизначеність результатів. Принцип невизначеності виник з домінуючого у західному суспільстві світовідчуття: майбутнє непередбачувано, немає жодної об'єктивної політичної істини. Існують лише істини конвенційні (договірні). Основним правилом політичної поведінки має бути раціональна толерантність, а

не ірраціональний фанатизм. Це світовідчуття виникло в результаті протестантської революції, та Тридцятирічної війни, що глибоко змінили європейський менталітет і сформували особливу суспільну психологію Новітнього часу. (Особливо у США). Телеологізм політичної культури Сходу.

Тема 4. Атомарно-номіналістичний принцип в Західній політичній культурі.

Принцип, на якому будується західна демократія. Сприймається як політична проекція принципу індивідуалізму, що пронизує всю західну цивілізацію. Теза "не людина для держави, а держава для людини" була і залишається центральною в політиці та етиці західного суспільства. Громадський менталітет у країнах визначається насамперед менталітетом "третього стану", з його ринковими відносинами і технологіями партнерського обміну. Соціетарний та емпатичний характер політичної культури Сходу.

Тема 5 Принцип розподілу влади як основа ліберальної політичної моделі.

Поділ на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову - відкриття демократії Нового часу. Твердження цього принципу продиктовано побоюванням того, що демократія, античного типу неминуче піддається розкладанню і перетворенню на тиранію (Платон). Демократія Нового часу шукає свій ідеал в позаособистісних політичних механізмах, що ефективно працюють. (Гоббс, Гольбах, Дідро, Монтеск'є, та ін). Цьому були підпорядковані зусилля творців американської конституції та американської політичної системи. Централізована влада як особливість політичної культури Сходу

Тема 6 Системно-функціональний принцип у розумінні Заходу та Сходу.

Ще один базовий елемент демократичного устрою Західного суспільства. Системність у західній плюралістичній моделі передбачає таку свободу та таку опозицію, які загалом працюють на соціальну систему, розвивають її гнучкість та адаптаційну міць. У цьому плані діє і принцип функціональності. Він передбачає поступове, але неухильне витіснення всіх якісних особливостей, суб'єктів природи та культури суто операційними відносинами. Послідовна операційність ("нічого особистого") і функціональна придатність (непридатність) залишаються найважливішими критеріями ефективності західного суспільства. Духовна альтернатива цивілізацій Сходу.

Тема 7 Принцип відокремлення інтересів від цінностей у світській політичній культурі Заходу.

Аналізується принцип, дія якого тісно пов'язана у Західному суспільстві з дією системно-функціонального принципу. Послідовне здійснення принципу операційності та функціональної придатності можливе лише при раціональному обліку та регулюванні інтересів, вільних від ціннісних уподобань. Правоцентризм (примат права), що виявився ще за часів Канта, регулює сферу інтересів у відриві

від сфери цінностей. Це в даний час на головний механізм регулювання складних, різноманітних і конфліктних процесів сучасного західного суспільства. Аксіологічні орієнтири політичного життя Сходу.

Тема 8 Ліберальний принцип відкритого суспільства та його сприйняття на Сході.

Ліберальна глобалізація. Поняття "відкритого суспільства" — одне з найважливіших функціональних характеристик всієї Західної цивілізації. Три основні аспекти принципу "відкритого суспільства". 1) у соціологічному плані принцип відкритості означає усунення станових перегородок та інших умов, які перешкоджають розгортанню вільної особистої ініціативи. 2) у культурологічному плані принцип відкритості означає орієнтацію на «відкриту особистість», вільну від набутих стереотипів культури та ідеології. 3) у геополітичному плані принцип відкритості втілено в сучасній теорії "глобального світу". Вона наголошує: національний суверенітет застарів, особливо в економічній галузі. Принцип відкритості був і залишається тотальним цілісним принципом, що охоплює всі рівні політичної системи Західного світу. Східний дискурс стосовно принципу «відкритого суспільства».

Змістовий модуль 2. Глобальна проекція західної політичної культури та цивілізаційні виклики Сходу.

Тема 1 Глобальні наслідки імплементації технологічного принципу в політиці XXI століття. Східна альтернатива.

Технологізм у політиці, властивий західній політичній моделі, загрожує редукцією принципу моральності в громадській житті. Суспільства, в яких політика підпорядкована закону технологічної ефективності, виграють тактовно, але ризикують програти у плані загальнолюдської стратегії виживання, оскільки ускладнюють екологію духовної життя суспільства. Технологічний принцип, застосований у політичній системі, сприймає всі феномени життя, зокрема й самих людей, не в їх самоцінному значенні, а лише як засіб досягнення певних результатів. Проблема відчуження. Східна альтернатива: тема симфонії людини і суспільства.

Тема 2 Вплив «принципу невизначеності» на глобальний політичний процес. Соціокультурні відповіді Сходу.

Є одним із основних принципів функціонування західної політичної моделі. У сучасній соціальній практиці цей принцип може трансформуватися на свою протилежність. Це пояснюється тим, що у політиці Модерну діє принцип пріоритету утилітарності над науковою (і всякою іншою) об'єктивністю. Після секуляризації, західні суспільства не відокремили політику від віри. Мотив уявної реальності домінує практично у всіх «наукових ідеологіях» нового часу,

включаючи марксизм та лібералізм. Основні витрати застосування "принципу невизначеності" пов'язані з такими явищами як релятивізм і скептицизм. Людина протягом багатьох століть виховувалась на телеології добра. Тільки в такій перспективі була можлива стійка духовність людини, її моральний оптимізм. Теорія "невизначеності" пропонує інше: політичні сили, актори, які змагаються на виборах, повинні бути морально рівноцінними. Їх боротьба не повинна сприйматися в категоріях добра і зла. Сторони, що змагаються, сперечаються не про майбутнє, а тільки про сьогоднішнє. Ті, хто дотримується демократичного "принципу невизначеності", більш стурбовані своїми шансами на майбутніх виборах, ніж турботою про розробку перспективних стратегічних рішень. Етос телеології цивілізацій Сходу.

Тема 3 Атомарно-номіналістичний принцип та проблема особистості у XXI столітті. Особистість у політичній культурі Сходу.

Принцип, на якому ґрунтувалася класична модель західної демократії. Нині це помітна соціальна проблема. Суть проблеми: атомарність, первісна незалежність усіх учасників політичного процесу не є гарантією врахування їхніх інтересів в реальній політиці. Представницька демократія все більшою мірою перетворюється на елітарну (і у деяких країнах — авторитарну), якою керує професійна еліта. Сучасна еліта все більш автономно приймає рішення з поточних питань і має великі маніпулятивні можливості для нав'язування своїх інтересів народу. Атомарно-номіналістична концепція бачить культуру, освіченість та кваліфікацію, розвинений інтелект, професійну етику лише як засіб негайної ринкової віддачі та користі. Через дію атомарно-номіналістичної програми "ринкове суспільство" може поступово дійти до доцивілізаційного стану. Для марксистів політика лише поле класового протиборства, для лібералів – сфера корпоративних і нав'язаних суспільству інтересів бюрократії. Насправді політика є не лише процедурою реалізації тих чи інших групових інтересів, а й процедурою виявлення колективних інтересів нації як єдиного організму. До цього питання найбільш "повернуті" політичні культури Сходу.

Тема 4 Соціально-політичні наслідки дії ліберального принципу «поділу влади» у сприйнятті східних суспільств.

Цей принцип також стикається з певними новаціями. Центральною проблемою країн Заходу стає зіткнення легітимності (тобто відповідності закону) та ефективності (що сприяє "необмеженої" дії виконавчих органів). Аналогічна проблема спостерігаються й у США, які тривалий час були еталоном антиавторитаризму. Все більш підтверджень того, що *політична* демократія відрізняється певною байдужістю до *соціальної* демократії. Поділ влади все більш виглядає сьогодні як поділ між народом і політичною номенклатурою, професійними гравцями на політичній арені. Такий поділ прийнято вважати платою за політичну стабільність, яка гарантує суспільство від ексцесів вуличного насильства. Вивчення цих тенденцій у наш час ставить гостре питання пошуку такої системи політичної організації, яка б поєднувала високу ефективність,

орієнтацію на масову участь у політичних процесах і ґрунтовну легітимність та демократичну підконтрольність виконавчої влади. Східний досвід формування суспільств поширюваної *соціальної* демократії при обмеженій *політичній* демократії.

Тема 5. Системно-функціональні аспекти політичного життя західних та східних суспільств. Глобальна проекція.

Розглядаються функції політичної системи: а) цілепокладання, б) інтегративна, в) функція відтворення соціальних ресурсів, г) функція легітимації влади. Ефективність держави оцінюється ефективністю її функцій. Якщо процеси розширення та активізації політичної участі народу випереджають процес інституалізації влади, то політична стабільність зменшується до падіння в анархію та насильство. Американська центристська політична система — інституційна основа стабільного політичного процесу на Заході. Основний масив виборців зосереджений у центрі, а вкрай ліві та вкрай праві приречені на статус маргіналів. Поява нових зон політичної нестабільності. Для сучасної політичної системи характерно не стільки змагання між найбільшими партіями, скільки змагання між народом та класом політичних "професіоналів" (істеблішментом), який зберігає свою монополію на прийняття рішень. Нова зона гострої конфліктності: конфлікт між внутрішньою суверенністю особистості та зовнішніми маніпулятивними впливами "ефективного" політичного менеджменту. Сучасна маніпулятивна система націлена на ліквідацію суверенітету особистості, і робить ставку на інстинкт. Колишні типи соціально-політичної репресії були пов'язані із зовнішнім придушенням, а нинішні — із внутрішнім спустошенням людини. У результаті всередині цивілізації, що прагне купити соціально-політичну стабільність ціною змови між директивними «верхами» та податливими "низами", зароджуються клітини антицивілізації. Таким чином, принцип системності та функціональності, доведений до своїх граничних проявів, перетворюється на загрозу суверенності та духовній свободі особистості, свободі самовираження народу, якому протистоїть відчужена система політичних ролей і рішень. Проблема подолання відчуження в соціальних практиках сучасного Сходу.

Тема 6. Відокремлення інтересів від цінностей — глобальні наслідки. Мотиви східного аксіологічного консерватизму.

Цей принцип потребує не тільки секуляризації політики, а й її деїделогізації. Два критерії ефективності політики. 1) За "гуманітарним критерієм" - здатність викликати наснагу і масовий ентузіазм. 2) За "технологічним критерієм" — за допомогою бюрократичних рішень підвищити ефективність політичної системи. Глибоке протиріччя всередині політичної культури. З одного боку визнається "цивілізованим" лише рішуче дистанціювання від цінностей на користь раціональних інтересів. З іншого боку, констатація того, що політична культура не може обійтися без цінностей. З трьох загальноновизнаних функцій політичної культури (когнітивної, афективної та нормативно-оцінної), принаймні, друга та третя мають відношення до ціннісної сфери. Проте, головний акцент сьогодні

робиться на першу функцію. Політичним "верхам" це дає очевидні переваги, але у загальносоціальному плані становить загрозу подальшому розвитку суспільства. Чим більше вдається сучасному "раціональному" вихованню відучити громадян (насамперед молодь) від «ціннісного максималізму», тим більш апатичною стає масова політична свідомість, тим меншу сприйнятливість до гуманістичного виміру політики вона виявляє. Програма всесвітньої модернізації не повинна перетворитися на фундаментальний наступ на сферу цінностей, на високі мотиви в культурі. Світ, стаючи все більш сучасним і вдосконаленим, повинен ставати все більш духовним і соціально чуйним. Моніторинг східного досвіду в питанні "політика та духовність".

Тема 7 Глобальні наслідки реалізації доктрини «відкритого суспільства». Східний тренд: "посилення модернізації та "послаблення вестернізації".

У межах *соціологічного підходу* соціальна відкритість передбачає легітимність влади та легітимність власності. Однак там, де ми маємо справу з розколом між народом та елітою (разом з групами, що її підтримують), елітарії відчують себе "внутрішніми емігрантами", що діють в "історичному середовищі". Проблема соціально незахищеності населення або відсувається на другий план, або взагалі ігноруються. При цьому принцип "відкритого суспільства" порушується і неминуче домінує принцип "закритого суспільства". Отже, принцип відкритого "суспільства" може у соціальній сфері за певних умов призвести до своєї протилежності – елітарної закритості "верхів" по відношенню до "низів" та "закритості" для "низів" шляхів самостійного та вільного розвитку. Там, де діє принцип єдиного народу і єдиного простору модернізації та демократизації, там розвиваються практики реального "відкритого суспільства". У межах *культурологічного підходу* сучасне суспільство намагається подолати істотні вади принципу "відкритості". Одна з них полягає в тому, що принцип "відкритого суспільства" стимулює дискурс що до застарілості "традиційних моральних норм". В результаті в культурній сфері принцип "відкритості" при його вільній інтерпретації може привести до деконструкції основ національної культури, її омасовленню, глобальної стандартизації свідомості.

Поняття "відкритого суспільства" в його сучасній геополітичній інтерпретації. Відкритість, з одного боку, означає свободу від бар'єрів, доступність, змагальність; з іншого – беззахисність перед чужою експансією, відсутність захисної оболонки від зовнішніх руйнівних впливів. Ліберальна утопія всесвітнього "відкритого суспільства", в якому всі соціальні та культурні зв'язки зведені до між-індивідуальних, загрожує ерозією цивілізаційної архітектури світу. Сучасна когнітивна психологія, показала, що людині необхідні два виміри: індивідуальний та груповий (включаючи соціальний та культурний аспекти). Групова (соціальна, національна) категоризація, групова ідентифікація, груповий лідер – все це процедури, без яких особистості загрожує дезорієнтація, а культурі – знекровлення. У *геополітичному* плані технології "відкритого суспільства" ведуть до тотального "розукрупнення" державно-політичних та

соціокультурних монолітів колишньої епохи. Позиція країн Сходу: реальні перспективи «відкритого суспільства» можливі тільки тоді, коли в основу його закладено справедливість, духовність і моральність, стійки групові, національні та цивілізаційні традиції всього різноманіття народів світу.

Заключення: Культурні ресурси Заходу і Сходу для розбудови конклюдивного світу. Огляд українського політологічного дискурсу щодо проблеми співвідношення політичних культур Заходу та Сходу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Соціокультурні основи функціонування політичних систем Заходу та Сходу.										
Тема 1. Основні методологічні підходи до вивчення політичної культури глобальної спільноти у XXI столітті.	14	2	2	0	10	10	2	0	0	8
Тема 2. Принцип технологічного ставлення до світу в системі західних політичних цінностей. Натуроцентричн і практики Сходу	9	2	2	0	5	9	0	0	0	9
Тема 3. Принцип невизначеності як особливість політичного процесу у країнах Заходу.	7	2	0	0	5	9	0	0	0	9

Соціокультурні засади східного політичного порядку.										
Тема 4. Атомарно-номіналістичний принцип Західної політичної культури. Соціетарний характер політичної культури Сходу.	9	2	2	0	5	10	2	0	0	8
Тема 5 Принцип розподілу влади як основа ліберальної політичної моделі. Централізована влада як особливість політичної культури Сходу	9	2	2	0	5	9	0	0	0	9
Тема 6. Системно-функціональний принцип у розумінні Заходу та Сходу.	7	2	0	0	5	10	2	0	0	8
Тема 7. Принцип відокремлення інтересів від цінностей у світській політичній культурі Заходу. Аксиологічні пріоритети політичного життя Сходу	7	2	0	0	5	9	0	0	0	9

Тема 8. Ліберальний принцип «відкритого суспільства» та його сприйняття на Сході.	14	2	2		10	10	2	0	0	8
Разом за змістовим модулем 1	76	16	10		50	76	8	0	0	68
Змістовий модуль 2. Глобальна проекція західної політичної культури та цивілізаційні виклики Сходу.										
Тема 1 Глобальні наслідки імплементації технологічного принципу в політиці ХХІ століття. Східна альтернатива.	14	2	2	0	10	12	2	0	0	10
Тема 2 Вплив «принципу невизначеності» на глобальний політичний процес. Соціокультурні відповіді Сходу.	9	2	2	0	5	10	0	0	0	10
Тема 3 Атомарно- номіналістичний принцип та проблема особистості у ХХІ столітті. Особистість у політичної культурі Сходу.	14	2	2	0	10	11	2	0	0	9
Тема 4 Соціально- політичні наслідки дії ліберального	9	2	2	0	5	10	0	0	0	10

принципу «поділу влади» у сприйнятті східних суспільств.										
Тема 5. Системно- функціональні аспекти політичного життя західних та східних суспільств. Глобальна проекція.	7	2	0	0	5	10	0	0	0	10
Тема 6. Відокремлення інтересів від цінностей — глобальні наслідки. Мотиви східного аксіологічного консерватизму	12	2	0	0	10	10	0	0	0	10
Тема 7 Глобальні наслідки реалізації доктрини «відкритого суспільства». Східний тренд: “посилення модернізації та “послаблення вестернізації”.	9	2	2	0	5	11	2	0	0	9
Разом за змістовим модулем 2	74	14	10	0	50	74	6	0	0	68
ІНДЗ*										
Усього годин	150	30	20	0	100	150	14	0	0	136

* – за наявності

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні методологічні підходи до вивчення політичної культури глобальної спільноти у XXI столітті.	2
2	Принцип технологічного ставлення до світу в системі західних політичних цінностей. Натуроцентричні практики Сходу	2
3	Атомарно-номіналістичний принцип Західної політичної культури. Соціетарний характер політичної культури Сходу.	2
4	Принцип розподілу влади як основа ліберальної політичної моделі. Централізована влада як особливість політичної культури Сходу	2
5	Ліберальний принцип «відкритого суспільства» та його сприйняття на Сході.	2
6	Глобальні наслідки імплементації технологічного принципу в політиці XXI століття. Східна альтернатива.	2
7	Вплив «принципу невизначеності» на глобальний політичний процес. Соціокультурні відповіді Сходу.	2
8	Атомарно-номіналістичний принцип та проблема особистості у XXI столітті. Особистість у політичній культурі Сходу.	2
9	Соціально-політичні наслідки дії ліберального принципу «поділу влади» у сприйнятті східних суспільств.	2
10	Глобальні наслідки реалізації доктрини «відкритого суспільства». Східний тренд: “посилення модернізації та “послаблення вестернізації””.	2

6. Теми семінарських занять не передбачені

7. Теми лабораторних занять не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин (д.в.)	Кількість годин (з.в)
1	Основні методологічні підходи до вивчення політичних культур глобальної спільноти у XXI столітті.[1]	10	8
2	Принцип технологічного ставлення до світу в системі західних політичних цінностей. Натуроцентричні практики Сходу[1]	5	9
3	Принцип невизначеності як особливість політичного процесу у країнах Заходу. Соціокультурні засади східного політичного порядку.[1][3]	5	9
4	Атомарно-номіналістичний принцип Західної політичної культури. Соціетарний характер політичної культури Сходу.[1]	5	8
5	Принцип розподілу влади як основа ліберальної політичної моделі. Централізована влада як особливість політичної культури Сходу[1]	5	9
6	Системно-функціональний принцип у розумінні Заходу та Сходу.[1]	5	8
7	Принцип відокремлення інтересів від цінностей у світській політичній культурі Заходу. Аксіологічні пріоритети політичного життя Сходу [1][3]	5	9
8	Ліберальний принцип «відкритого суспільства» та його сприйняття на Сході.[1][3]	10	8
9	Глобальні наслідки імплементації технологічного принципу в політиці ХХ1 століття. Східна альтернатива.[1]	10	10
10	Вплив «принципу невизначеності» на глобальний політичний процес. Соціокультурні відповіді Сходу	5	10
11	Атомарно-номіналістичний принцип та проблема особистості у ХХ1 столітті. Особистість у політичній культурі Сходу.[1][3]	10	9
12	Соціально-політичні наслідки дії ліберального принципу «поділу влади» у сприйнятті східних суспільств.[1]	5	10
13	Системно-функціональні аспекти політичного життя західних та східних суспільств. Глобальна проекція.[1]	5	10

14	Відокремлення інтересів від цінностей — глобальні наслідки. Мотиви східного аксіологічного консерватизму[1]	10	10
15	Глобальні наслідки реалізації доктрини «відкритого суспільства». Східний тренд: “посилення модернізації та “послаблення вестернізації””.[1][3]	5	9
	Разом	100	136

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – написання рефератів, есе;

[3] — інтерактивний дискурс

9. Методи навчання

Для розв’язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також семінарські заняття - теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн дискурс.

10.Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю : *поточний та підсумковий*.

Поточний контроль проводиться під час лекцій, семінарських занять, а також виконуючи окремі самостійні (індивідуальні) завдання. Підсумковий контроль складається з результатів поточного контролю плюс письмова робота (*модульна*).

Для студентів, які не виконали програму курсу з будь-яких причин, проводиться *іспит* (екзамен) за окремим переліком питань.

Основні форми контролю – перевірка самостійно підготовленого конспекту, реферату з вивченої літератури, *співбесіда, письмова контрольна робота*. Підсумковий контроль – **іспит**.

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів та письмових відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час семінарського заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконанні індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.

Незадовільно з можливістю повторного складання	студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

11. Питання для підсумкового контролю.

1. Інклюзівистський підхід у західному політичному світогляді та ексклюзивизм Сходу.
2. Захід як техніцистське суспільство.
3. Екологістична філософія та натуроцентричні практики Сходу.
4. Рівність шансів та невизначеність результатів як принцип політичного життя Заходу.
5. Телеологізм політичної культури Сходу.
6. Атомарно-номіналістичний принцип як принцип західної політичної культури.
7. Соціетарний та емпатичний характер політичної культури Сходу.
8. Свобода та та опозиція в західній плюралістичній системі.
9. Східний досвід формування суспільств поширюваної *соціальної* демократії, та проблеми обмеження *політичної* демократії.
10. Сучасна маніпулятивна система та проблема суверенітету особистості.
11. "Гуманітарний" та "технологічний" критерії ефективної політики в західних суспільствах.
12. Основні проблеми застосування "принципу невизначеності" в сучасному політичному процесі.
13. Поняття "відкритого суспільства" в його сучасної геополітичної інтерпретації.
14. Атомарно-номіналістичний принцип та проблема особистості у ХХІ столітті.
15. Особистість у політичної культурі Сходу.
16. Український дискурс щодо внеску політичних культур західного та східного типу у скарбницю світової цивілізації.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Орієнтовний приклад для екзамену

Поточний контроль			Модульний контроль 1	Модульний контроль 2	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
25	25		10	10	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни
2. Силабус курсу

14. Рекомендована література

Основна

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. / Перекл. з німецької О. Погорілого.— К.: Основи, 1994.— 261 с. ISB N 5—7707—5612—8
2. Бжезинській, Збігнев. Ще один шанс: три президенти і криза американської супердержави // Збігнев Бжезинській. - К.: Міжнародні відносини. 2007 - 238 с.
3. Гантингтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах // Семюел Гантінгтон. - К.: Наш формат., 2020. - 448 с.
4. Історія європейської ментальності / за ред. Петера Дінцельбахера / Переклав з нім. В. Кам'янець. – Львів: Літопис, 2004. – 720 с.

5. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя: Варвари, християни, мусульмани / За ред. У. Еко / пер. з іт. Харків : Фоліо, 2018. 698 с.
6. *Кастельс М.* Могутність самобутності // Нова постіндустріальна хвиля на Заході. С. 298-299.
7. Класичний твір світової соціології, що н алеж ить перу Мак* С. 201-202
8. Кримський А. Ю. Вибрані сходознавчі праці : в 5 т. / Голов. ред. Л. В. Матвеєва. Київ : ВД «Стилос», 2007–2010.
9. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник / Упоряд. М. Лендшел. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2016. – 464 с. ISBN 978-617-596-221-
10. Попков В.В (співавт Чень Гуїн, Тянь Юань) Лао Цзи. Китайська класика на українській та китайській мовах. // КНР. Далянь. Вид. Далянського політехнічного інституту., 220 — 202 с.
11. Рудакевич О.М. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід: Моногр. / О. М. Рудакевич – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – 456 с.
12. Тарнас Р. Історія західного мислення. М., 1995. С. 375.
13. Фергюсон Ніл. Цивілізація. Як захід став успішним. Шість козирів у колоді Заходу// Ніл Фергюсон. - К.: Наш формат, 2018. - 488 с.
14. Nasr S. H. Islam: Religion, History, and Civilization. San Francisco : HarperOne, 2002. 112 p.

Додаткова

1. Бурдяк В. І. Політична культура країн Європи в контексті інтегративних процесів : монографія / В. І. Бурдяк, Н. Ю. Ротар. – Чернівці : Рута, 2004. – 328 с.
2. Головаха Є. Соціальні зміни в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2007 роки / Є. Головаха, А. Горбачик. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2008. – 133 с. Салицькій А. Китайська цивілізація в сучасному світі // Світова економіка і міжнародні відносини. 2003. № 8. С. 70-77.
3. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів ; [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 341 с.
4. Bloom J., Blair Sh. Islam: A Thousand Years of Faith and Power. New Haven; London : Yale University Press, 2002. 304 p.
5. Eds. Gabriel A. Almond, Sidney Verba. – Newbury Park : Sage Publications, 1980. – 421 p

6. Hu Shaohua. Historical legacies and democracy // Asian thought and society. - Oneonta, 1998. Vol.23, № 67. P. 3-22..
7. Rosenthal F. The Classical Heritage in Islam / Trans. from the german. London; New York : Routledge, 1994. 322 p.
8. The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations / G. A. Almond, S. Verba. – Princeton : Princeton University Press, 1963. – 375 p.
9. The Civic Culture Revisited / Eds. Gabriel A. Almond, Sidney Verba. – Newbury Park : Sage Publications, 1980. – 421 p
10. Turner H. R. Science in Medieval Islam: an Illustrated Introduction. 3rd ed. Austin : University of Texas Press, 1997. 288 p.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Бжезинський З. «Україна має показати своєму молодшому братові – Росії – приклад політичної культури» [Електронний ресурс] / З. Бжезинський. – Режим доступу : // <http://www.pravda.com.ua/news/2007/11/14/66832.htm> .
2. Вятр Є. Політична культура в Середній Європі. Чи існує політична ідентичність у переході від Сходу до Заходу? [Електронний ресурс] / Є. Вятр. – Режим доступу : // www.ji.lviv.ua/n9texts/wiatr.htm ....
3. Колосок Т. С. Спільна європейська історико-культурна традиція як основи формування європейської ідентичності в контексті міжкультурної взаємодії [Електронний ресурс] / Т. С. Колосок. – Режим доступу : // www.culturalstudies.in.ua/sekcija_s_s4_5.php
4. Морозова О. Особливості політичної культури сходу і заходу [Електронний ресурс] / О. Морозова. - Режим доступу <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36070/Morozova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Типології політичних культур. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://pidru4niki.com/1660021155282/politologiya/tipologiya_politichnih_kultur_politichni_subkulturi
6. Конфуціансько-буддійська політична культура. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stud.com.ua/50271/politologiya/konfutsiansko_buddiyska_politichna_kultura
7. Ісламська політична культура. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stud.com.ua/50272/politologiya/islamska_politichna_kultura
8. Західна політична культура: римський шлях.[Електронний ресурс] Режим доступу:https://stud.com.ua/50274/politologiya/zahidna_politichna_kultura_rimskiy_shlyah